

Юридична Україна

ВЛАДА

СУСПІЛЬСТВО

ЗАКОНОДАВСТВО

ДИСКУСІЇ

НАУКА

ПРАКТИКА

СУДОЧИНСТВО

10

Юридична Україна

ЩОМІСЯЧНИЙ ПРАВОВИЙ ЧАСОПИС

—10(82)/2009

Співзасновники:

Київський регіональний центр
Академії правових наук України,

Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
Академії правових наук України,

СП "Юрінком Інтер"

Видавець: СП "Юрінком Інтер"

Згідно з постановою президії Вищої атестаційної комісії України від 30.06.2004 р.
№ 3-05/7 журнал "Юридична Україна" включено до переліку наукових фахових
видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт
на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата юридичних наук.

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

<i>В'ячеслав Бігун</i> . Правосуддя і самосуд: філософсько-правовий аналіз понять	4
<i>Іван Луцький</i> . Християнська етика як методологічний фундамент права в період відродження української державності.	10
<i>Микола Мацькевич</i> . Національне відродження Галичини в контексті боротьби українців за національно-культурні права	14
<i>Сергій Гладкий</i> . Кодифікація кооперативного законодавства в УСРР 1920-х років.	21

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

<i>Ілля Бондарчук</i> . Особливості конституційно-правової відповідальності громадських організацій та політичних партій в Україні.	28
---	----

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

<i>Володимир Бевзенко</i> . Загальнотеоретичні засади здійснення в адміністративному судочинстві України адміністративної процесуальної правосуб'єктності органів влади Автономної Республіки Крим.	35
<i>Іван Шемелинець</i> . Адміністративна відповідальність за вчинення проступків у сфері соціального партнерства	40

ФІНАНСИ, ПОДАТКИ, БЮДЖЕТ

<i>Дмитро Дорохін</i> . Правові основи участі місцевих громад у бюджетному процесі (порівняльно-правовий аспект на прикладі Федеративної Республіки Німеччина).	47
---	----

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО ПРАВА

<i>Роман Майданик</i> . Київська цивілістична школа сучасного періоду (до 175-річчя Київського національного університету імені Тараса Шевченка)	54
<i>Олеся Отраднава</i> . Реалізація принципу свободи договору у цивільно-правових деліктних відносинах	60
<i>Ірина Бурлака</i> . Деякі особливості виникнення зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої фізичній особі джерелом підвищеної небезпеки без вини	65
<i>Юрій Носік</i> . Проблеми адміністративної відповідальності за порушення прав на комерційну таємницю за КУпАП: матеріально-правовий аспект	70
<i>Ліна Пилитюк</i> . Суб'єкти підприємництва недержавного сектору економіки, їх створення та реєстрація	77
<i>Ніна Солтис</i> . Вплив юридичної класифікації речей на особливості спадкування житла.	83

ТРУДОВЕ ПРАВО

<i>Оксана Стасів</i> . Конституційні положення, що визначають засади регулювання трудових відносин	89
--	----

АГРАРНЕ, ЗЕМЕЛЬНЕ ТА ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

<i>Олег Вівчаренко</i> . Окремі аспекти правової охорони земель в Україні	94
<i>Ольга Сушик</i> . Система органів державної влади у сфері забезпечення радіаційної безпеки за законодавством України	103

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

<i>Тетяна Крижанівська</i> . Суб'єктивна сторона незаконного виготовлення, підроблення, використання або збуту марок акцизного збору, контрольних марок чи голографічних захисних елементів (ст. 216 КК України)	112
<i>Євген Письменський, Андрій Рязьський</i> . Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: проблеми тлумачення і вдосконалення законодавства	119

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

<i>Віктор Калакура</i> . Колізійне регулювання укладення шлюбу з участю іноземного елемента	127
<i>Світлана Нестеренко</i> . Судовий розгляд справ in absentia та захист прав особи в механізмі екстрадиції.	135

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

Комюніке Секретаря Європейського суду з прав людини стосовно рішення у справі «Алексян проти Росії» («Aleksanyan v. Russia»).	140
---	-----

УДК 340.12

В'ячеслав Бігун,кандидат юридичних наук,
науковий співробітник Інституту
держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України

ПРАВОСУДДЯ І САМОСУД: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЬЯТЬ

Розкривається зв'язок правосуддя і праворозуміння на прикладі розмежування понять «правосуддя» і «самосуд». Аналізуючи класичне розуміння самосуду як «вчинення розправи над особою без належних на те правових підстав і в позасудовому порядку» виявляється його «процесуальний акцент». Виявляється зумовленість визначення правосуддя певним видом праворозуміння. На прикладі поновлення в правах виявляється контрверза положення про здійснення правосуддя винятково судами.

Ключові слова: правосуддя, самосуд, праворозуміння, філософія правосуддя.

Суд і самосуд: однокореневі терміни і різні поняття

Правосуддя, як зазвичай законодавчо встановлюється, здійснюється винятково судами. Водночас метою правосуддя, за одним із трактувань, є відповідність вимогам справедливості та ефективне поновлення в правах [1].

Виникає запитання: чи можливе здійснення правосуддя поза судом? У цьому контексті й актуалізується правовий аналіз самосуду.

За поширеним визначенням, самосуд — це «вчинення розправи над особою без належних на те правових підстав і в позасудовому порядку. Супроводжується, як правило, побиттям відповідної особи, заподіянням тілесних ушкоджень, знущанням над нею тощо» [2].

Запропоноване визначення відображає такі істотні ознаки самосуду, як «відсутність правових підстав», «позасудовий характер», а також оціночне поняття «розправа».

Водночас це визначення не відображає таку ознаку, як суб'єкт, який визнає (оцінює) діяльність як самосуд. Також не вказується на мету, яка може полягати не лише (не так) у безпосередньому покаранні особи, а й у захисті, поновленні права (коли, наприклад, іс-

нує суб'єктивне переконання, що «справедливості в суді не досягнути», й особу, яка, за цим переконанням, є винуватою, буде звільнено від відповідальності).

Зазначені проблеми порушують питання про визначення, які ознаки явища, яке позначається як самосуд, є сутнісними.

Останнім часом опубліковано результати низки тематичних досліджень, які актуалізують тему самосуду з позицій філософії права. Наприклад, проведено дослідження селянської правосвідомості в контексті селянського самосуду як соціально-психологічного феномена [3]. Вказуючи на це дослідження як «спробу комплексного дослідження еволюції вітчизняної правової системи у різні періоди її історії» дослідники роблять висновок про підставність і необхідність оновлення методологічних підходів (парадигм) вивчення правової історії українського народу на основі врахування етнічної, цивілізаційної, соціально-економічної своєрідності його етноправового розвитку [4].

Завданням представленого далі фрагменту дослідження філософії правосуддя є виявлення істотних характеристик понять *самосуд* і *суд* (у контексті правосуддя) з філософсько-правових позицій. Презюмується гіпотеза: праворозуміння (його різновиди) може бути визначальним чи одним із визначальних чинників

визнання певного явища самосудом. У результаті й це явище може вважатися як правове чи неправове, поставати антитезою чи тезою *правосуддя*.

Вирішення поставленого завдання має як наукове, так і практичне значення в контексті здійснення правосуддя в Україні. Практиці відомі оцінки державної чи недержавної діяльності [5], приватних осіб чи груп осіб [6] як самосуду. Додамо, що в цьому дослідженні самосуд не розглядається як негативне, завідомо незаконне чи позаправове явище; натомість, йдеться, як зазначалося, про встановлення суттєвих ознак позначуваного явища та його відмежування від інших із філософсько-правових позицій.

Ідея самосуду та її історичний розвиток (контекст держави)

Історія дозволяє виявити, які явища з плином часу і зміною цивілізацій, позначалися терміном *самосуд*. Так, у юридичній літературі зазначається, що «в середньовічній Європі самосуд існував у різних формах: легалізована самочинна дія, що дозволялась як реакція на відмову в судовому захисті претензії (кулачне право); суд фемів — засіб швидкої розправи феодалів з кріпаками і селянами. В Азії і деяких країнах Європи самосуд реалізовувався через кровну помсту. У США самосуд мав місце у формі лінчування (наприклад суд Лінча)» [7].

Зазначені явища, названі *самосудом*, свідчать про таку їх суттєву ознаку, як діяльність приватних осіб чи організацій, а не держави. Тобто можна припустити, що саме з позицій держави як організації політичної влади певні дії могли визнаватися самосудом.

Історико-правові дослідження відображають ідею самосуду в контексті формування *судової влади* держави. Виявляється, що вона вступала в суперечність з ідеєю суду держави як форми здійснення централізованої політичної влади — того, що називається правосуддям. Відтак така діяльність приватних осіб, як кровна помста, визнавалася самосудом і пережитком, тоді як смертна кара, здійснювана державою, — легітимним покаранням. Хоча, зрештою, наслідки кровної помсти чи смертної карі є ідентичними.

Зазначимо, що «тепер самосуд заборонений міжнародним правом і національним законодавством» [8]. Це означає, що самосуд забороняється як такий, визнається неправовим явищем з позицій права, зокрема міжнародного.

Втім, якщо «історичний довід» розвитку самосуду в зв'язку зі встановленням гегемонії держави як організації політичної влади в частині судової влади є обґрунтованим, то виникає запитання: чи існував самосуд у суспільствах, антропологічно-правовою мовою, без «судів і поліцейських», централізованої системи влади?

У цій статті (за браком місця) детально не розкривається антропологічно-правовий дискурс (антропологія права розуміється нами як сукупність етноправознавства та філософсько-правової антропології). Водночас зазначимо, що такий дискурс, з позицій правового плюралізму, зміщує акценти в частині джерел права, дозволяє актуалізувати філософсько-правовий зріз проблеми самосуду.

Як зазначалося, традиційно самосудом вважається «вчинення розправи над особою без належних на те правових підстав і в позасудовому порядку». Так, за логікою, вчинення певних дій на належних правових підставах і в судовому порядку не вважатиметься самосудом. З огляду на зазначене може виникати запитання про те, чи вважатиметься самосудом фізичне дисциплінування батьків дітей за певний, на думку перших, проступок.

Антропологічне праворозуміння як критерій визначення самосуду

Розгляньмо значення критерію праворозуміння в антропологічно-правовому дискурсі.

Якщо визначати самосуд як дію «без належних на те правових підстав», «позазакопний процес», то праворозуміння можна розглядати як сутнісну ознаку визначення певної дії як самосуду.

Якщо визначати право як сукупність встановлених лише державою правових норм, то визначені державою правові норми щодо того, які дії й ким учинені вважаються самосудом, а які ні, буде визначальним для оцінки діянь як самосуду.

Так, для прикладу, в Україні, за Конституцією як основним законом, встанов-

леним державою, правосуддя здійснюється «виключно судами» як державними органами. Законодавством допускається визнання іншої діяльності як такої, що охоплюється поняттям «суд» у розумінні «арбітраж», але не включається в поняття правосуддя. Інша діяльність, відповідно за цим критерієм, може вважатися *державою* самосудом.

Складнішим є питання про те, чи є дія самосудом з позиції більш «широкого» праворозуміння. Наприклад, коли правом охоплюються і санкціоновані державою правові норми, наприклад звичаєве право. Ще складнішим є питання, коли під правом розуміється, передусім, не державою встановлені принципи чи правові норми або коли поняття права охоплюють особливі аспекти праворозуміння.

Наприклад, за антропологічним праворозумінням у викладі Л. Поспішила право визначається за допомогою чотирьох атрибутів: владності (*authority*), наміру універсального застосування, *obligatio* та санкції. За таким визначенням *права* всі (чи майже всі) суспільства можуть вважатися такими, що мають право. Так, учений визначав «існування правових систем у будь-якій організованій групі і їхніх підгрупах у межах держави. Тому, зрештою, навіть мала група, як наприклад американська сім'я, має правову систему, виводжену чоловіком чи жінкою, або ж обома, залежно від ситуації. Навіть у конкретних випадках ті рішення і правила, які приводяться у виконання сімейними властями, можуть суперечити праву держави і визнаватися неправовими» [9].

Іншими словами, можлива ситуація, коли певні дії, наприклад санкція у вигляді тілесного покарання (биття різками) чи позбавлення волі (обмеження виходу на двір, відвідування певних заходів) у сім'ї можуть вважатися правовими, але не вважатися правовими в системі «правових координат» держави. Отже, плюралізм права, чи правовий плюралізм, зумовлює колізії, які можуть вважатися «правовими», що потребують вирішення.

Відтак, повертаючись до порушеного питання, держава може не погодитися з такою кваліфікацією дій батьків, як дисциплінування, і визнати їх розправою, самосудом. Може виникнути «правова суперечність» в оцінках. З огляду на критерії суб'єкта оцінювання (держави чи приват-

ної особи) та мети дій і визначатиметься, чи називати певні дії самосудом.

Самосуд і колізії на прикладі «вбивства честі»

Ціннісні антиномії в умовах правового плюралізму різних правових систем (підсистем) загострюють колізію. Для аналізу, наприклад, візьмемо ситуацію, коли певна етнічна група зі «своїм правом» стає частиною іншої спільноти. Йдеться, наприклад, про випадки переселення чи міграції, добровільних чи примусових. Ці групи привносять із собою «свої» норми, які вважають правовими, що регламентують відносини в межах групи чи відносини членів групи з іншими групами. В такому разі можливі «зовнішні» колізії, коли норми групи суперечать нормам іншої групи, зокрема більшої.

Актуалізуємо аналіз на прикладі так званого «суду честі» чи «убивств честі» в справі Сюрюджу, що сколихнула Німеччину в 2005—2006 рр. [10]. Як встановив суд, громадянку Німеччини турецького походження на ім'я Сюрюджу, застрелив її наймолодший рідний брат за виконання рішення «суду» родини через те, що, на думку родини, вона неналежно, всупереч мусульманським уявленням поводилася (зокрема вступала у позашлюбні стосунки). За контрастом, в очах німецької громадськості дівчину вважали вбитою за «бажання жити як німка», «вести західний спосіб життя».

В основі ситуації — складна світоглядна, культурна колізія цінностей. В даному випадку родина вирішує її за допомогою суду і покарання: «убивства заради честі», за яким покаранням є смерть — лише вона здатна сповна змити ганьбу й відновити «честь». Винною зазвичай визнається особа, яка зганьбила «честь» родини: найчастіше жінка, зазвичай дружина, дочка, або коханець, які вступили в недозволені інтимні стосунки, зокрема позашлюбні. У мусульманських країнах вважається, що жінка — носій сімейної порядності. Її завдання — оберігати «честь», завдання чоловіка — гарантувати її. Вважається, що рішення про покарання (зокрема вбивство) на «захист честі» приймає глава сім'ї (роду) — після обговорення з іншими членами сім'ї чи родини.

Німецький суд встановив, що підсудний Айяна Сюрюджу заманив жертву на

зупинку, де її вбив. На думку суду, він керувався не «корисливими мотивами чи іншими міркуваннями», а релігійними переконаннями і ув'язненнями про «належну поведінку жінки». Зокрема «міркуваннями сімейної честі за невідповідний мусульманським традиціям спосіб життя».

Вирішення колізії та відповідної судової справи зумовлене відповідною традицією. Рішення державного суду в справі, подібній до справи Сюрюджу, в мусульманській країні може різнитися від рішення німецького суду.

Самосуд у контексті здійснення права

Самосуд як такий, що здійснюється не державою, в позасудовий спосіб характеризується застосуванням влади, сили, примусу: натовп здійснює розправу над тим, кого вважає винуватим; організована група цілеспрямовано організовує відплату (помсту) тощо. Відмінність між судом і самосудом полягає в тому, що суд застосовує передбачені, публічні правила, які відомі чи можуть бути відомі сторонам судового процесу.

Процес чи процедура як судочинство є формою регламентації та водночас обмеження сваволі, яка *може* не обмежуватися у випадку самосуду чи мати обмежений характер (самообмеження). Тому дії держави в інтересах своїх громадян чи людей загалом є виправданими, коли цим обґрунтовується її прагнення на монополію влади.

Колізії можуть загострюватися тоді, коли влада, наприклад в особі державних установ, не справляється з виконанням покладених на неї функцій, що зумовлює питання про втрату влади та її повернення до джерела — народу, — яка спонтанно й може зорганізувати самосуд як сурогат чи оригінальну модель здійснення правосуддя.

Народ, громада має свій інтерес, оскільки її члени в будь-який момент можуть стати потерпілими від кримінального злочину чи проступку, сторонами спору, вирішення якого вони очікують згідно з нормами закону (права). Гласність є istotною для забезпечення такого відновного правосуддя, адже часто, у випадку кримінального судочинства, злочин є порушенням соціального устрою, а

на кримінальний процес покладається його відновлення.

Якщо цього відновлення не відбувається, виникає проблема ефективності виконання державними судами своїх функцій перед народом, громадою. Як зазначається, відплата є «частиною природи людини, і передання цього інстинкту в процесі здійснення кримінального правосуддя забезпечує важливу функцію забезпечення стабільності суспільства, регламентованого правом. Коли люди починають вважати, що організоване суспільство не бажає, чи нездатне накладати на злочинців покарання, яке ті «заслужили», вони сіють зерна анархії — самопомогі, так званого «правосуддя пильності» (*vigilante justice*) та лінчевого права» [11].

У цьому контексті й варто вирізняти «правосуддя пильності». Його мета — це не так захоплення влади, зокрема судової, як недопущення нездійснення справедливості. Як зазначав Ч. Бонапарт у статі «Закон Лінча та його метод» (1899), слід відокремлювати «закон Лінча» від звичайного безчинства і від насильства або тероризму в політичних або торгових справах. Лінчування не є бунтом, хоча воно, можливо, до цього й призводить... Ті інструменти, які використовують ці різні форми беззаконня, подібні між собою і з лінчуванням, але їх цілі різняться у кожному з випадків. З іншого боку, лінчування і дії «комітетів пильності», «регуляторів» і «білошапошників» аналогічні: це *suprema ratio* щодо слабших методів переконання. Основна мета у всіх цих випадках — не порушення, а виправдання закону (*law*); або, якщо точніше, йдеться про порушення закону за формою, аби впровадити його по суті, ігнорується його процедурна частина, аби частина матеріальна, сутнісна могла бути збережена» [12].

Висновки

Які можна зробити висновки з фрагменту даного дослідження, які перспективи подальших розвідок у даному напрямі?

По-перше, традиційне визначення самосуду як «вчинення розправи над особою без належних на те правових підстав і в позасудовому порядку» виявляє «процесуальний акцент» визначення певних дій як самосуду. Належну діяльність (яка не

вважається самосудом) уповноважені здійснювати, зазвичай, суди або інші компетентні органи держави.

По-друге, традиційно самосудом вважається діяльність приватних осіб або їх організацій, при цьому, виявляючи гегемонію держави як форми здійснення централізованої політичної влади в частині того, що називається правосуддям. Держава залишає за собою право визначити, що є самосудом і хто є порушником правосуддя. Водночас поняттям «самосуд» не охоплюються випадки, які регламентуються законодавством як правомірні: необхідна оборона, крайня необхідність, затримання особи, яка вчинила злочин.

По-третє, такі характеристики, як «процесуальний акцент» та «державна як джерело» судової влади, відтіняють таку сутнісну ознаку, як мета. У цьому зв'язку яскравим прикладом є діяльність, пов'язана із відновленням права. На виправдання найчастіше наводяться такі аргументи, як неадекватність чи неефективність державних судів у питанні здійснення правосуддя ефективно та швидко чи негайно.

З-поміж перспективних напрямів дослідження теми можна вважати детальніше вивчення взаємозв'язку праворозуміння та визначення самосуду, значення недержавних судів у контексті здійснення мети правосуддя.

ПРИМІТКИ

1. Див., напр., трактування Конституційного Суду України (абз. 6 п. 9 рішення КСУ (2003) у справі про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора). Цю правову позицію, акцентуючи на «дотриманні справедливості», КСУ повторив у ще одній справі (про призначення судом більш м'якого покарання (2004).

2. Шишкін В. І. Самосуд / В. І. Шишкін // Юридична енциклопедія / Ю. С. Шемшученко (ред.). — К., 2003. — Т. 5: П—С. — С. 418.

3. Дровозюк С. Селянський самосуд 1917—1930-х рр. ХХ ст. як соціально-психологічний феномен (історіографічні нотатки) / С. Дровозюк // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки : міжвідомчий зб. наук. праць. — 2004. — Вип. 10. — С. 284—293.

4. Див., напр.: Лобода Ю. П. Права традиція українського народу (феномен та об'єкт загальнотеоретичного дискурсу) / Ю. П. Лобода. — Л., 2009. — С. 197.

5. Зі звернення Президії ВР Криму до громадян Криму (№ 37-1, 26.06.1995 р.) «К гражданам Крыма. Уважаемые сограждане! Обострение криминогенной обстановки в Крыму, разнуданные действия racketиров и мафиозных структур на рынках и в других общественных местах при явной пассивности милиции и Службы безопасности, выведенных из-под контроля республиканских органов власти, вызывают возмущение крымчан. ... Произошедшее нельзя квалифицировать иначе как самосуд, который, безусловно, недопустим, но стал возможен в условиях, когда правоохранительные органы не оказывают эффективного противостояния разгулу преступности и не обеспечивают надежную охрану общественного порядка».

6. Явища і обставини реального життя, що містять ознаки самосуду чи суміжних понять:

— 2004. Осетин Віталій Калоев (Калоев) позбавив життя Пітера Нільсона на порозі його власного дому в Швейцарії. Останній був диспетчером, якого Калоев вважав винуватим у смерті дружини і двох дітей, що загинули в «Зіткненні над Баденським озером 1 липня 2002 року». Як встановив суд, Калоев показав Нільсону фото дружини та дітей і запропонував вибачитися; після відмови Нільсона вибачитися своїх дій не пам'ятає. 2005 р. швейцарський суд засудив Калоева до 8 років ув'язнення, згодом апеляцією визнано вирок надмірним. 2007 р. Калоев повернувся до Росії.

— 1981. Маріанне Бахмаер (Bachmeier) в судовій залі під час процесу застрелила обвинуваченого в убивстві її доньки. Деталі та обґрунтування: Бахмаер визнала (в одному з інтерв'ю), що діяла продумано й холоднокрівно, аби «здійснити правосуддя» над обвинуваченим і попередити поширення ним «іншої неправди» щодо доньки Анни. Її засуджено до 6 років за вбивство та незаконне носіння зброї. Звільнено від відбування покарання через захворювання на рак.

— 1981. Пхулан Деві, згодом відома як «Королева бандитів», наказала розстріляти своїх кривдників у звалуванні й інших жителів села Бехмай (Індія), перших — вважавши кривдниками, інших — за відмову видати інших своїх кривдників, які, начебто, належали до представників вищої касті. Згодом здалася властям, тривалий час перебувала у в'язниці, обвинувачена й, зрештою, звільнена з-під варті. Стала політиком. Убита найманом убивцею внаслідок помсти за численних убитих у селі Бехмай.

— 1977—сьогодні. Sea Shepherd Conservation Society — неурядова організація, зареєстрована в США, що має на меті розслідування, виконання законів і захист живої природи моря. Керуючись, за твердженням організації, нормами міжнародного права, проводить активні, часом із застосуванням сили й морської техніки, операції, протидіючи, на їхню думку, неправомірним діям, як-от вилов китів, морських котиків тощо. За даними організації, в процесі операцій ними затоплено більше 10 суден (Джерело: <http://www.seashepherd.org/>).

7. Шишкін В. І. Зазнач. праця. — С. 418.

8. Там само.

9. Цит. за: Мойер Д. Антропологія / Д. Мойер // Антропологія права: філософський та юридичний виміри (стан, проблеми, перспективи) : матер. Першого всеукраїнського «круглого столу» (м. Львів, 16—17 вересня 2005 р.) — Л. : Край, 2006. — С. 310—311.

10. Справа Сюрюджу, що сколихнула Німеччину в 2005—2006 рр. // Юридична газета. — 2006. — № 9 (69) (18.05). — С. 16.

11. Думка судді Верховного суду США Дж. Стюарта у справі «Фурман проти Джорджії» (Furman v. Georgia, 408 U.S. 238, 308) (1972) щодо конституційності смертної кари в США.

12. Bonaparte Ch. J. Lynch Law and Its Remedy / Ch. J. Bonaparte // Yale Law Journal. — 1899. — May. — № 8. — P. 336.

Вячеслав Бигун. Правосудие и самосуд: философско-правовой анализ понятий.

Раскрывается связь правосудия и правопонимания на примере разграничения понятий «правосудия» и «самосуд». Анализируя классическое понимание самосуда как «совершенные расправы над лицом без надлежащих на то правовых оснований и во внесудебном порядке» определяется его «процессуальный акцент». Показывается обусловленность определения правосудия определенным видом правопонимания. На примере возобновления в правах демонстрируется контрверсионность положения об осуществлении правосудия исключительно судами.

Ключевые слова: правосудие, самосуд, правопонимание, философия правосудия.

Vyacheslav Bihun. Justice as judicial process and mob law: a legal philosophy analysis of concepts.

The author considers the connection between the concept of justice (as judicial process) and the concept of law based on differentiating concepts of justice and mob law. Having analyzed the classic definition of mob law as «applying violence to a person without proper legal grounds and in an extra-judicial order», its «judicial accent» is determined. The author further explores the conditionality of defining justice according to a certain type of concept of law. Based on the example of the renewal of rights, the controversy over the provision that justice is done exceptionally by courts is presented.

Key words: justice as judicial process, mob law, concept of law, philosophy of justice.